

Nevena Ristić

nevena1810@gmail.com

Krug prijatelja Bruna Groeninga – antropološka analiza**Apstrakt:**

U ovom radu biće predstavljen jedan novi duhovni pokret – Krug prijatelja Bruna Groeninga, koji važi za jedan od najvećih organizacija za isceljenje duhovnim putem u svetu. Pored činjenica vezanih za Groeningov lik i delo, kao i organizacionu strukturu Kruga, istražen je uticaj i uloga koju učenje Kruga ima u životima svojih pripadnika, kao i pitanje konverzije. Pored toga, ispitan je odnos koji prijatelji imaju prema zvaničnoj Crkvi, a razmotren je i problem razlikovanja koncepta religioznosti i duhovnosti.

Ključne reči:

Krug prijatelja Bruna Groeninga, konverzija, duhovnost, religioznost

Svedoci smo vremena u kojem je ljudima dozvoljeno da veruju u najrazličitije koncepte i stvaraju sliku stvarnosti u skladu sa individualnim svetonazorima. Nominalno, većina nas pripada hrišćanima – pravoslavcima ili katolicima ili se izjašnjavamo kao ateisti ili agnosticima. Međutim, isto tako, mnogima nam je bliska ideja prošlih života, ideja energije, različiti koncepti dobra i zla, tehnike meditacije itd. Lista se može produžiti u nedogled, jer, kako piše Malkom Hamilton, ljudska sposobnost verovanja praktično je bezgranična (Hamilton 2003, 9). Može se reći da se nalazimo u epohi u kojoj duhovnost većine ljudi može biti koncipirana kao jedna „religija u malom“. Nju može činiti veći ili manji broj različitih shvatanja, mišljenja, stavova, uverenja i verovanja. Možda bismo čak mogli reći da ne postoje dva ista vernika, kao ni agnostika, niti ateista. Čovek savremenog doba ima mogućnost kakvu nije imao nijedan njegov predak – da bira iz palete najrazličitijih oblika duhovnosti, učenja, religijskih uverenja, te da ove elemente prilagođava samo sebi, svom sopstvu. „U ponudi je veliki 'supermarket' u kome svako bira ono što mu odgovara i pravi najrazličitije kombinacije“ (Radulović 2007, 12). U skladu sa razlikama među pojedincima možemo doći do niza najrazličitijih varijacija u verovanjima, duhovnostima i religijskoj i duhovnoj praksi, što je jedan od razloga koji proučavanje savremenih tendencija ljudske duhovnosti i religioznosti čini toliko zanimljivim. Tokom života kombinacije ovih različitih elemenata koji čine nečiju duhovnost/religioznost se menjaju, neki aspekti se napuštaju, a usvajaju se novi – vera pojedinca je njegov slobodan izbor i svakome je dato da svojom duhovnošću raspolaze slobodno i na način koji smatra da

će značiti u svakodnevnom životu i u susretu sa različitim životnim izazovima. Kako tvrdi M. Džordž, a u vezi sa slobodnim izborom u šta će verovati, pojedinac danas ima četiri osnovne mogućnosti. On može izabrati da prati tradicionalni religijski obrazac, bilo da je on porodični, etnički ili geografski. Sledeći izbor je odbijanje religijskog identiteta kao gubljenja vremena i snage. Zatim, pojedinac može odabrati da se priključi novom religijskom pokretu. Konačno, pojedinac može konstruisati sopstveni religijski/duhovni pogled na svet, u skladu sa svojim sklonostima (George 2001). Zapanjujući niz verovanja i praksi kojima se čovečanstvo okreće, menja našu perspektivu u pogledu toga šta je normalno u religiji (Melton 1999). S ovim na umu, pojam religije se više ne može izjednačavati sa poznatim, vladajućim crkvama i oblicima veroispovesti, već se javlja mnoštvo različitih vidova religioznosti koji zamagljuju granice između religije i ne-religije (Hamilton 2003, 30).

Ključni aspekt većine verskih sistema jeste pretpostavka postojanja natprirodnih sila koje izazivaju stvarne, konkretne, materijalne posledice u ljudskom postojanju (isto, 23). Prema Redklif-Braunu, religija je, u ovom ili onom obliku, uvek izraz osećanja zavisnosti od neke duhovne sile izvan nas samih. Savremeni funkcionalisti, uvodeći u svoja istraživanja elemente psihologije, poreklo religijskog verovanja i ponašanja nalaze u nekim od osnovnih aspekata ljudske prirode. Prema Tomasu O'Diju, religija, između ostalog, pomaže pojedincu da razume sebe i daje mu osećaj identiteta (isto, 216 i dalje). Milton Jinger određuje religiju kao sistem verovanja i veroispovedne prakse koji se odnose na suštinske probleme života. Po njemu, religija je „pokušaj da se objasni ono što se inače ne može objasniti, da se ostvari moć kada sve naše druge moći zakažu, da se zauzme smiren i spokojan stav u odnosu na zlo i patnju koji drugim nastojanjima nisu mogli da budu otklonjeni“ (isto, 224). M. Ramsted definiše religioznost kao ličnu praksu koja za cilj ima realizaciju životno afirmišućih vrednosti kroz povezivanje sa transcendentnim, što utiče i na svakodnevno funkcionisanje individue (Ramstedt 2002). Dakle, kroz iskustvo transcendentnog, odnosno, *nečega* izvan nas samih, svakodnevni život pojedinca dobija novu dimenziju – dimenziju smislenosti.

Pojava novih formi religioznosti bila je olakšana takozvanom „detradicionalizacijom“ primarnih institucija poput Crkve, porodice ili društvene grupe, što je dovelo do povećane demokratizacije u različitim društvenim, političkim i ekonomskim sektorima (isto). Prema mišljenju nekih autora, za moderna društva karakteristično je to da opada broj onih koji veruju u zvaničnu religiju i njene institucije i raste broj onih koji svoje religijske/duhovne potrebe zadovoljavaju nezvaničnim oblicima religioznosti (Simonović-Kuburić i dr. 2002, 209). Termin *novi religijski pokreti* popularizovala je Ajlin Barker, kao vrednosno neutralan termin, adekvatniji za naučnu upotrebu u odnosu na, dotada korišćene, pojmove „kulta“ i „sekte“

(Introvigne 2001). Upotreba ovog termina ne odnosi se na to da li određena grupa sebe vidi kao religiju ili ne, kao ni da li se smatra novom ili ne. Termin novi religijski pokreti Barkerova koristi za označavanje skupa različitih organizacija od kojih se većina, u svojoj sadašnjoj formi, javlja od pedesetih godina 20. veka, nudeći neku vrstu odgovora na pitanja verske, duhovne ili filozofske prirode (Barker 2004, 17-27).

Da bi se neki pokret mogao okarakterisati kao religijski, on, prema Krisidesovom mišljenju, mora posedovati makar jednu od sledećih karakteristika:

- (1) Daje odgovore na fundamentalna životna pitanja (zašto smo ovde, postoji li „viša sila“ i sl.);
- (2) Raspoložive obredima kojima se obeležavaju ključni momenti u životu pojedinca;
- (3) Daje tehnike i strategije za snalaženje u životu. Ovde se misli na život u celosti, a ne samo na pojedine njegove segmente;
- (4) Nudi neku vrstu vodiča za život, u vidu kodeksa ili etike, bilo eksplicitno (u vidu pravila ili zapovesti), bilo implicitno (Chryssides 2000).

Novi religijski pokreti ili alternativni religijski koncepti stoje nasuprot *mainstream* religioznosti u određenom društvu, a u našem slučaju u odnosu na hrišćansko pravoslavlje (više u: Sinani 2009). One nude drugačije koncepte, nova tumačenja starih koncepata i otvaraju nove mogućnosti razvoja individualne duhovnosti. Često i one same, koliko god se predstavljale kao nove ili, pak, insistirale na kontinuitetu sa „istinskim učenjima“, predstavljaju sinkretičku tvorevinu – skup različitih elemenata preuzetih iz različitih učenja već postojećih religija i filozofija uz, u manjoj ili većoj meri, izmenjena tumačenja osnovnih koncepata prisutnih u svakoj od njih. Međutim, kakve god bile – nove ili stare, alternativne ili *main*, zasnovane na sinkretizmu ili originalnoj ideji – sve one postoje radi jedne iste ljudske potrebe, služe istom cilju i promovišu jednu univerzalnu ideju – spasenje, ostvarenje duha i bića, ispravan život (na ovaj ili na onaj način) koji će dovesti do duhovnog uzdizanja i spasenja vernika/sledbenika, kako god to spasenje bilo shvaćeno. Bilo da se koncentrišu na ovozemaljsku dimenziju postojanja, odvojenu od koncepata „pre“ i „posle“ života ili, pak, naglašavaju upravo te aspekte – sve one svojim sledbenicima nude način za kvalitetnije življenje. Vernici u njihovim učenjima nalaze odgovore na fundamentalna životna pitanja, neophodna sredstva za vođenje sopstvenog života, za promenu na materijalnom ili duhovnom planu, te za suočavanje sa svim važnim životnim problemima. Prema mišljenju A. Barker, razlozi zbog kojih se ljudi okreću novim religijama, kao i razlozi zbog kojih u njima ostaju, razlikuju se u odnosu na to za čime neki pojedinac traga i šta mu određeni pokret može ponuditi (Barker 2004, 44). Kako Barkerova navodi, verovatnije je da će jedna nova religija ponu-

diti neposrednost i izvesnost u odnosu na dominantne religije koje mogu izgledati udaljene i komplikovane, a posebno mladim ljudima koji traže jasna (dodala bih – i brza i efikasna) rešenja problema (isto, 26).

Navedene tvrdnje Milтона Jingera, Martina Ramsteda, kao i Ajlin Barker, poslužiće kao teorijsko polazište u proučavanju jednog novog duhovnog pokreta. Zovem ga *novim* jer se radi o pokretu koji je nastao posle Drugog svetskog rata, na Zapadu, što odgovara pomenutoj definiciji Ajlin Barker. Što se tiče odrednice o duhovnosti ovog pokreta, u daljem radu će biti načinjen pokušaj razgraničavanja konceptata duhovnosti i religioznosti, a na bazi etnografske građe i adekvatne naučne literature. Za početak, duhovnost ću, ovde, smatrati kategorijom širom od koncepta religioznosti, a koja se ostvaruje individualnim stremljenjima ka ostvarenju ličnosti, odnosno, ka otkrivanju „istine“ *u sebi i kroz sebe*.

Krug prijatelja Bruna Groeninga (Bruno Gröning) jedna je od najvećih organizacija za isceljenje duhovnim putem na svetu. Formirana je oko lika i učenja Bruna Groeninga koji je za života, prema brojnim svedočenjima saremika, iscelio na hiljade ljudi, a čije učenje i danas, više od pedeset godina nakon njegove smrti, okuplja desetine hiljada sledbenika i koje, kako se tvrdi, nije ništa manje delotvorno nego za vreme aktivnog delovanja svog osnivača. Ovaj rad predstavlja prvo istraživanje Kruga u Srbiji, naročito kada je u pitanju antropologija. Cilj rada je, pored predstavljanja jednog novog duhovnog pokreta, saznati kako ovo učenje utiče na svakodnevni život svojih pristalica, kao i dokučiti razloge zbog kojih su se odlučili da dođu i ostanu baš tu. Zatim, s obzirom da ovo učenje, kako ćemo kasnije i videti, sadrži koncepte suštinski slične onima koje srećemo u hrišćanstvu, posebnu pažnju ćemo posvetiti tome kako pristalice ovog pokreta percipiraju Crkvu i kako ovo učenje stoji u odnosu na one njihove matične veroispovesti, odnosno, ima li razlike i, ako ima, koje su. Takođe, kao što je ranije navedeno, konceptima duhovnosti i religioznosti, a kroz viđenja ispitanika, biće posvećena posebna pažnja. Za početak, poći ću od pretpostavke da se ova dva pojma, iako neposredno povezana ipak međusobno razlikuju. U razmatranju ove razlike poći ću od podataka sakupljenih na terenu, te, kroz korišćenje adekvatne literature, pokušati da ponudim jedan mogući način definisanja konceptata duhovnosti i religioznosti.

Od koristi u interpretaciji materijala biće i elementi analize narativa, u smislu da će iskazi ispitanika biti upotrebljeni za konstrukciju njihove pozicije u odnosu na druge oblike duhovnosti/religioznosti, kao i za formiranje granice u životu pre i posle prihvatanja učenja, za šta će od posebnog značaja biti narativi o konverziji. Konverzija predstavlja (radikalnu) promenu pogleda na svet koja podrazumeva da se pripadnici pokreta potpuno saživljavaju sa vrednostima i verovanjima koje on nudi. Aktivna potraga za novim značenjima, vrednostima i pogledom na svet podloga je za

potencijalno preobraćenje (Radulović 2007, 37). U potrazi za rešenjem životnih problema ljudi su otvoreni prihvatanju novih duhovnih koncepata.

Istraživanje je obavljeno na teritoriji Beograda, tokom dva meseca, na uzorku od 22 ispitanika, starosti od 20 do 67 godina, od kojih je 15 žena i 7 muškaraca. U Krugu prijatelja znatno je više onih starijih od 30 godina i teži se tome da se što više omladine uputi u učenje. Da bi se došlo do što tačnijih i objektivnih uvida u funkcionisanje ovog pokreta korišćena je metoda posmatranja sa učestvovanjem. Razgovori sa informantima obavljani su uglavnom nakon tzv. *Satova zajednice*, a pojedine sam posetila i u njihovim domovima. Pored opštih podataka (pol, godine starosti, nivo stručne spreme), pitanja koja sam postavljala svojim ispitanicima ticala su se načina na koji su saznali za Krug, te razloga zbog kojih su se odlučili da ostanu u ovom učenju. Poseban naglasak sam stavila na postojanje razlike u kvalitetu i načinu života pre i nakon ulaska u Krug – zanimalo me je da li ova razlika postoji i na koji način je ispitanici osećaju. Drugim rečima, cilj mi je bio da ustanovim uticaj ovog učenja i njegovu ulogu u svakodnevnom životu prijatelja. Tokom terenskog rada istraživanje se usložnjavalo i obuhvatilo shvatanja i odnos prema Crkvi i konceptima religioznosti i duhovnosti.

O Krugu prijatelja

Bruno Groening rođen je 30. ili 31. maja 1906. godine¹ u Gdanjsku (tadašnja Nemačka, a današnja Poljska), u porodici katoličkih vernika, kao četvrto od sedmoro dece. Prema svedočenjima savremenika, od samog trenutka rođenja i dalje tokom odrastanja, oko Groeninga su se dešavale neobične pojave – bolesne životinje bi bivale izlečene, bolesni ljudi bi se oslobađali svojih tegoba. Njegova posebnost budila je zbunjenost i strah među ljudima u njegovoj okolini koji su ga smatrali čudakom, što je uzrokovalo zauzimanje distance spram njega. Zbog takve otuđenosti i Groening se sklanjao od ljudi – odlazio je u obližnju šumu i na po nekoliko dana, gde je, po njegovim rečima, doživljavao Boga u svemu što ga je okruživalo i gde je mogao satima razmišljati. Na taj način je bežao od ljudi jer je, kako je govorio, ovdašnji život osećao strašnim, mračnim i bez ljubavi. U trenutku kada više nije mogao izdržati okrutnost okoline (a navodi se da je tada imao svega dve i po godine), pobegao je u šumu i molio Boga da ga uzme sa ove Zemlje. Tada mu je postalo jasno zašto je poslat na ovaj svet i šta je bio njegov životni zadatak – Bog mu je dozvolio da dođe na Zemlju da bi pomogao ljudima (Eich 2008, 11-15).

Zbog ratnih previranja, Groeningovo delovanje bilo je ograničeno samo na mali krug ljudi (Kamp 2002, 31). Nakon Drugog svetskog rata

¹ Tačan datum Groeningovog rođenja nije poznat, a u literaturi se navode i jedan i drugi datum.

postaju uočljiva sve češća isceljenja. Konstantno su ga pozivali novi bolesnici i bio je pozivan od kuće do kuće, sve dok, u martu 1949. godine, nije bio pozvan od strane poznatog industrijalca Hulsmana (Hülsmann), da dođe u Herford. Sin Hulsmanovih bio je oboleo od progresivne distrofije mišića i nije bio u stanju da se kreće i lekari su odavno od njega bili digli ruke. Tokom nekoliko dana Groeningovog boravka u kući Hulsmanovih, ovaj dečak se, isceljen, podigao iz kreveta. Od tog momenta Bruno Groening počinje javno da deluje. Naime, vest o isceljenju ovog dečaka koju je njegov otac, iz zahvalnosti, dao u novine, brzo se proširila i na trgu ispred kuće Hulsmanovih počeo se okupljati sve veći broj ljudi – obolelih, radoznalaca, novinara. Groening je tako počeo govoriti velikom broju ljudi o Bogu, a njegove reči su izazivale čuda: bolovi bi nestajali, paralizovani bi ustajali iz kolica ili odbacivali štake. Govorilo se o „biblijskim scenama“ koje su u Herford privlačile i ljude iz drugih krajeva Nemačke, kao i iz inostranstva, koji su želeli povratiti svoje zdravlje. Kako je Groening tvrdio, isceljenje može primiti svako, ali samo ako postoji vera u Boga ili spremnost da se ova vera primi (Häusler 2009, 16).

Neko vreme potom, Groening se seli u Rozenhajm, u kuću pored gradskog hipodroma Traberhof. Masovna isceljenja i ovde su se nastavila, s tim što se sada radilo o desetinama hiljada ljudi koj su svakodnevno punili hipodrom. Mnogi su mu, iz zahvalnosti, nudili novac, ali je Groening ovo uporno odbijao – govorio je da ljudi treba da se zahvale Bogu, a ne njemu, te da ne isceljuje on sam, već „ONO“. Verovao je da mu je dat dar pomažanja ljudima, te da će, ako se okrene ubiranju materijalne koristi od svog rada, taj dar izgubiti.

Ipak, Groeningov rad nailazio je, neretko, na ozbiljne otpore. Njegovo istupanje u javnosti pobudilo je ogromno interesovanje i burne reakcije štampe, medicinskih krugova i organa vlasti. Izveštaji su se kretali od krajnje pozitivnih, do krajnje negativnih. Činjenica da nije posedovao nikakvo akademsko ni medicinsko obrazovanje uzdrmala je medicinske krugove tako da su se neki od najuticajnijih podigli protiv njega, pokrećući sudske procesa, sa ciljem prekidanja i zabrane njegovog daljeg delovanja. Bio je optuživan za ilegalnu medicinsku praksu. Među tužiteljima našli su se i Groeningovi bivši saradnici koji su u njemu videli mogućnost materijalnog profitiranja. Više puta je bio pozivan na sud, a konačna presuda iz 1955. godine, bila je zabrana javnog delovanja. Rezultat žalbe na ovu presudu Groening nije doživeo – umro je 1959. godine u Parizu. Kako se navodi, sam je predvideo svoju smrt, rekavši da će, ako mu javno delovanje bude zabranjeno, „sagoreti iznutra“ od energije koju konstantno prima, a ne može da prosleđuje dalje.

Nakon zabrane rada, kada više nije mogao javno istupati pred velikim brojem ljudi, Groeningovi bliski prijatelji omogućili su mu da se sastaju privatno, u kućama i da imaju razgovore i predavanja. Ovo su bili počeci

okupljanja koje će kasnije postati Krugom prijatelja. Tako su se zajednice počele osnivati još za vreme dok je Groening bio živ sa ciljem da se ljudi okupljaju, da se može svedočiti o onome što su doživeli, da bi mogli pomagati, da bi se delo razvijalo, te da bi mogli doći svi oni kojima treba pomoć.

Nakon Groeningove smrti zajednice su se rasformirale i više od deset godina nije bilo nikakvih aktivnosti. Početkom sedamdesetih, gospođa Greta Hojsler (Grete Häusler), Groeningova bliska saradnica, ponovo uspostavlja kontakt sa prijateljima sa kojima je saradivala za vreme Groeningovog života. Naime, desilo se to da je njena služavka doživela isceljenje 1972. godine, nakon što je držala u rukama Groeningovu sliku. Ovo je motivisalo gospođu Hojsler da ponovo okupi prijatelje. Tom prilikom, pričajući o Groeningu i isceljenjima koja su osetili ili kojima su prisustvovali, osećali su istu snagu koju su osećali u njegovom prisustvu. Kako je gospođa Hojsler kasnije svedočila, setila se Groeningovih reči: „Ja ću umreti, ali neću biti mrtav. Ko me bude pozvao, doći ću i pomagaću i dalje“ (Eich 2008, 107). Tako je ona osetila da zajednice treba razvijati i širiti učenje.

Godine 1979. osniva Krug prijatelja, sa ciljem očuvanja i nastavljanja Groeningovog učenja i otvaranja mogućnosti ljudima u problemu da dođu do pomoći i isceljenja. U početku je Krug prijatelja činio mali broj istomišljenika, da bi, krajem osamdesetih, otpočelo ubrzano širenje. Danas, na čelu sa Diterom Hojslerom (Dieter Häusler), sinom Grete Hojsler, Krug prijatelja Bruna Groeninga predstavlja jednu od najvećih organizacija za isceljenje duhovnim putem na svetu – postoji u 73 zemlje i broji oko 80 000 prijatelja. Ipak, fluidnost u Krugu je velika – neke zajednice se gase, a nove se formiraju na drugim mestima; prijatelji su slobodni napustiti Krug kada i ako žele, bez ikakvih posledica.

Ova organizacija geografski je podeljena na sedam „svetova“, gde Srbija pripada Svetu 4, uz sve bivše jugoslovenske zemlje, zatim Grčku, Bugarsku i Rumuniju. U Srbiji se Krug prijatelja pojavljuje 19. avgusta 2001. godine, kada voditelji iz Hrvatske i Slovenije održavaju prvo info-predavanje, nakon čega je osnovana prva zajednica u Beogradu. Voditelj iz Slovenije je, tokom godinu dana, dolazio u Beograd svake tri nedelje i održavao Satove zajednice nekolicini prijatelja, u stanu nekog od njih. U maju 2004. godine održano je medicinsko-informativno predavanje u Beogradu, Kragujevcu i Novom Sadu, nakon čega se formiraju nove zajednice, čime Krug prijatelja počinje da se razvija na teritoriji Srbije. U Srbiji danas ima 18 zajednica – u Beogradu, Novom Sadu, Subotici, Somboru, Nišu, Kragujevcu i Šapcu, a koje broje ukupno 643 prijatelja. U Beogradu postoji 7 zajednica i 205 prijatelja. Na teritoriji Srbije još uvek ne postoji zajednica za decu.

Učenje

Bruno Groening verovao je da je čovek u stvarnosti duh, odnosno, da ima dušu koja je samo za života na Zemlji vezana za fizičko telo, čime je jasno ukazivao na postojanje više duhovne stvarnosti. Odatle je proizilazilo i njegovo znanje o dubljim vezama između bolesti i zdravlja, za koje je izričito naglašavao da *nije* novo znanje, već da je deo praznanja kome je, u današnje vreme, veći deo čovečanstva izgubio pristup. Video je, kao svoju dužnost, da nauči svakog čoveka, koliko je god to moguće, o tome gde pripada, odnosno, čije je celine deo, kakvo je stvorenje i kako u sebe može primiti isceljujuću snagu kako bi postao gospodar svog tela (Kamp 2002, 64).

Postojanje Boga za njega je bila činjenica. Želeo je probuditi kod ljudi ponovni doživljaj tog Boga, koji je postao stran, a koji može i želi pomoći ukoliko mu se dopusti. Stoga je, kao prvi zadatak svoga delovanja video to da ljudima koji traže isceljenje otvori svestan pristup sveobuhvatnoj isceljujućoj i stvaralačkoj snazi, koju je nazivao i isceljujućom strujom.

Učenje Bruga Groeninga formirano je oko nekoliko osnovnih koncepta.

Na prvom mestu je *Heilstrom* ili ono što je nazvao „svetom strujom“ ili božanskom snagom koja je prisutna svuda oko nas. Ono što je, navodno, Groeninga činilo specifičnim je njegov dar primanja velike količine te snage i njeno prosleđivanje ljudima. Pored toga, ovu snagu mogao je, kako se veruje, poput transformatora, da pojača, zbog čega su je ljudi fizički osećali u vreme dok je on još bio živ. Ovo primanje i prosleđivanje snage kod Groeninga se manifestovalo fizički, u vidu uvećane guše (Sl. 2). Kada je bio u situaciji da prenosi malu količinu energije malom broju ljudi, ta guša je bila mala. U takvim momentima on bi se osećao loše. Situacija se menjala kada bi broj ljudi rastao: što je veća grupa ljudi kojima prosleđuje energiju, guša više raste, a Groening se sve bolje oseća. Prema tvrdnjama savremenika, zabrana lečenja i zabrana prosleđivanja te energije je uzrok smrti Bruna Groeninga. Naime, on je ovu snagu konstantno primao, ali, u nemogućnosti da je prosleđuje dalje, od nje je „sagoreo iznutra“. Ovo je bila smrt koju je sam sebi predvideo, ukoliko mu bude zabranjeno da leči.

Groening je smatrao da je *Heilstrom* ključan da bi čovek živeo u redu. Ljudsko telo upoređivao je sa baterijom koja se, tokom svakodnevnih aktivnosti, prazni, te ju je neophodno redovno dopunjavati da bi se normalno funkcionisalo. Ljudi danas žive u takvom stanju u kome ne mogu spontano da primaju ovu snagu iako je ona svuda oko nas, kao što to mogu da rade biljke i životinje. Odvajanjem od prirode i penjući se stepenicama kulture, čovek se odvojio od takvog stanja u kome je tu energiju primao u dovoljnim količinama, na prirodan način. Čovek je takođe izgubio instinkt, odnosno unutrašnji osećaj za ono šta je za njegov organizam dobro. Tvrdio je

da, iz ovih razloga, čovek ni u svom životu više ne može osetiti šta je za njega dobro, a šta nije.

Ova energija ide oko Zemlje u vidu talasa i svako ko se, poput radija, podesi na tu frekvenciju može da prima ovu snagu, nezavisno od toga da li je Groening prisutan ili ne. Za vreme svog života objasnio je ljudima kako da primaju tu snagu. Ovaj proces se zove *Einstellen*, što je sledeći koncept ovog učenja, a predstavlja svesno primanje ove isceljujuće struje. *Einstellen* ili „nameštanje“ čine tri aspekta. Pravi aspekt je fizički i njega je Groening opisao kao jedan fizički stav koji je najpogodniji, odnosno, u kome je jedino moguće ovu snagu primiti u potpunosti: potrebno je sedeti, ne prekrštati ruke i noge, što je on nazivao „kratkim spojem“, ruke položiti na krilo sa dlanovima otvorenim na gore. Drugi aspekt je misaono-emocionalni.

Groening je objasnio da je čovek, svesno ili nesvesno, uvek povezan sa jednom vrstom snage, energije. Ova energija može poticati iz jednog od dva izvora: dobrog ili lošeg. Ono što vernici nazivaju Bogom, to je on zvao dobrim izvorom; ono što vernici zovu đavolom, on je to zvao lošim izvorom – to je snaga koja, ne samo da ne podržava život, već ga ruši. Ono što čoveka vezuje za jedan ili za drugi izvor energije su *misli*, što je još jedan izuzetno važan pojam u ovom učenju. Groening je isključio mogućnost odvojenosti od bilo kakve energije, što je stav prisutan kod savremenog čoveka; može se odvojiti od dobrog, ali se onda automatski priklanja lošem i obrnuto. Specifična tvrdnja vezana za funkcionisanje misli je ta da čovek ne stvara misli, već da ih prima; čovek je samo prijemnik misli koje jednostavno postoje u univerzumu kao frekvencije. Kao potvrda ove tvrdnje navode se fraze tipa: palo mi je na pamet, došla mi je misao i sl. Čovek se, poput radija, podešava na dobre ili loše misli, a samim tim, na dobar ili loš izvor energije sa kojim onda postaje povezan. U situacijama kada čovek doživi nešto loše, tada počinje da prima loše misli, te mu se loše stvari i dalje dešavaju, po principu „nijedna nevolja ne ide sama“. Čovek je tada oslabljen i, za preokretanje takve situacije ka pozitivnom razlišljanju, treba mnogo snage. Razlog zbog kog je potrebna snaga je u različitoj frekvenciji koje imaju misli. One dobre misli i, uopšte, sve lepo i dobro je prilično „prozračno“, ne nameće se, vrlo je nežno; njih je potrebno svesno uhvatiti i zadržati. Sa druge strane, negativne misli se same nameću, naviru i teško je osloboditi ih se. Groening je govorio da Dobro, tj. Bog, uvek poštuje slobodnu volju čoveka i nikad se neće nametati, a Zlo nastoji da je otme, da se nametne i tada čovek postaje instrument zla. Tvrdio je da nijedan čovek nije loš, već da je samo provodnik određene snage. Niko nije u potpunosti provodnik samo dobrog, ali je cilj čovekov da se u životu, kroz osvešćivanje i rad na sebi, što više trudi da bude provodnik samo onog dobrog. Groening je govorio da se čovek, ako želi da se reši nevolje, mora svesno od toga odvojiti. Potrebno je uložiti svesni napor da se shvati da je određeni problem, zapravo, posledica vezanosti za loš izvor, a zatim preorijentisati

misli ka dobrom. Čovek treba da shvati da nevolja njemu ne pripada, da to nije stvar igre sudbine, božije kazne ili čega sličnog. Tamo gde vlada dobra snaga, tamo vlada red; tamo gde vlada nered to je najbolji znak da se nešto loše uplelo, a za bolest je govorio da je samo nered u organizmu. Ukoliko čovek želi da ima lep život, u njemu mora da vlada red po svim tačkama, jer je sve neposredno povezano.

Emotivno-psihološki aspekt nameštanja podrazumeva odvajanje od loših misli. Svesno ih prepoznajući, potrebno je odvojiti se od njih, kao da ne postoje. Ljudi zamišljaju da to negativno bacaju u reku, kao teret, kao smeće ili to *predaju* Bogu ili Groeningu. Predavanje svog problema znači njime se ne baviti, što mnogim ljudima predstavlja problem. Ovo detaljno objašnjava jedna voditeljka: „Naučeni smo da svojim mozgom i svojim veštinama rešavamo probleme, da se problemima u svom životu *bavimo*. Ljudski ego to hoće da reši svojim putem. Mi ovde (u učenju Kruga) odbijamo da svojom snagom hranimo ono što je loše, već naprotiv, odsecamo tu stvar od snage, a svesno primamo snagu za sebe i za sve ono što je za nas dobro. Tek u takvom stanju mogu doći prave misli i rešenja. Čim se oseti nešto negativno što opterećuje to se odmah mora ostaviti sa strane.“ Svoje objašnjenje dopunila je Groeningovim rečima: „Nije vaš zadatak da se time bavite. Problem nije vaš, problem je zlo.“

Kada se od tog tereta psihički odvoji, tog momenta se pažnja svesno preusmerava na telo i opažaju se reakcije ili se misli na nešto lepo, neki prizor ili nešto što je pojedincu drago. Vremenom *Einstellen* postaje sve brži i sve je manje vremena potrebno za ulazak u mir. U takvom stanju se onda može primiti snaga, što je treći aspekt nameštanja. Kroz primanje snage, ako je čovek bio bolestan, dešava se čišćenje tela i tu mogu nastupiti *regulacije* odnosno *Regelungen* bolovi. Ove regulacije znak su da se telo leči.

Groening je takođe govorio, a što se često naglašava, da je isceljenje od bolesti i tegoba samo pet posto onoga što se kroz ovo učenje može dobiti, a ostatak čini unutrašnji preobražaj čoveka ka dobrom. „Isceljenja su važna, ali i preokret nešto znači.“

Osnivanje, organizacija i struktura

Krug prijatelja Bruna Groeninga osniva Greta Hojsler (Grete Häusler)². Ona je Groeninga upoznala 1950. godine, kada je kao pratilac svoje slepe prijateljice otišla na jedno od njegovih predavanja. U početku je bila izuzetno skeptična i mislila je da se radi o prevari. Ipak, kako je sama svedočila, na predavanju je primila isceljenje od neizlečivih tegoba,

² <http://www.bruno-groening.org/english/>

odnosno tri hronična stanja. Zbog ovog iskustva postala je Groeningova bliska saradnica.

Diter Hojsler je voditelj na nivou celog sveta i, po potrebi putuje svuda gde je pomoć u uspostavljanju zajednica potrebna. Svaki Svet, dalje, ima svog voditelja, kao i svaka posebna država svog regionalnog, odnosno, nacionalnog voditelja. Za svaku zemlju takođe postoje i staratelji, koji predstavljaju neku vrstu staratelja Kruga. Oni se brinu da Krug prijatelja u određenoj državi funkcioniše što je moguće bolje, obezbeđuju knjige i pomoć lokalnim voditeljima i koordiniraju aktivnosti Kruga. Širom Evrope i sveta postoje lokalne zajednice koje se sastaju svake tri nedelje na Satovima zajednica. Voditelji zajednica i njihovi pomoćnici sastaju se na takozvanim radnim krugovima, radi koordinacije zadataka. Pored zajednica za odrasle, u svetu, takođe, postoje i zajednice za omladinu i decu.

Unutar Kruga prijatelja 1992. godine osnovana je medicinsko-naučno-stručna grupa ili MWF (*Medizinisch-Wissenschaftliche Fachgruppe*), na čelu sa Matiasom Kampom, lekarom i autorom knjige „Bruno Groening. Revolucija u medicini“. Ova grupa, na svetskom nivou, okuplja oko 7000 lekara svih specijalizacija, sa ciljem dokumentovanja i dokazivanja isceljenja, a na osnovu medicinskih nalaza koji prethode nekom isceljenju i ponovljenih nalaza. Sa lekarima saraduju pomoćnici za uspešne izveštaje o isceljenjima i pomoćima – EB pomoćnici (*Erfolgsbericht*). Pored lekara, u organizaciji kruga učestvuju i stručnjaci koji beleže uticaj *Heilstroma* na životinje i biljke, kao naučnici prirodnih nauka koji, pod uticajem ove energije, beleže promenu na materiji.

Učenje kruga se širi na nekoliko načina. Kada se na novoj teritoriji žele osnovati zajednice održavaju se medicinska info-predavanja koja su otvorena za javnost i sve koji žele da čuju o čemu se tu radi. Informisanje o održavanju jednog ovakvog predavanja vrši se putem letaka, plakata i, neposredno, preko prijatelja. Na prvom mestu ljudi se upoznaju sa likom i delom Bruna Groeninga, nakon čega imaju prilike da čuju lične iskaze ljudi koji tvrde da su doživeli isceljenja, a prisutni lekari potvrđuju ova iskustva i govore o svojim ličnim. Nakon medicinskog info-predavanja obično se formira najmanje jedna lokalna zajednica koja se kasnije, daljim širenjem, može podeliti na više manjih zajednica, pošto jedna može brojati između 40 i 50 prijatelja.

Zajednice

Svaka zajednica u Srbiji ima jednog voditelja i više pomoćnika. Voditeljem se postaje kada se kod pojedinca javi želja da učenje prenosi dalje. Ova želja se prenosi regionalnoj voditeljki koja to prosleđuje u Nemačku, gospodinu Hojsleru koji se *namesti* za ovu želju, nakon čega dâ svoje odobrenje ili ne. Zadatak voditelja je da svake tri nedelje, po uzoru na Bruna Groeninga, održi Sat zajednice po programu koji je predviđen i da održi

red i mir na Satu. Pored ovoga, voditelj prati i podržava prijatelje na njihovom putu do pomoći i isceljenja. Svakom voditelju su potrebni pomoćnici koji će ga podržavati i koji će mu pomagati. Tako postoji blagajnik, EB voditelj (prijatelj koji radi na izveštajima o uspehu), poverilac stola sa knjigama (prijatelj koji vodi računa o knjigama) i prijatelj za rad u javnosti. Svi koji učestvuju u organizaciji jedne zajednice mogu imati i svoje zamenike. Međutim to u Srbiji još nije slučaj pošto ovo učenje još uvek nije rašireno u meri u kojoj je to na Zapadu slučaj.

Svaka zajednica pripada jednom Uskom krugu. Ovo je radni krug svih voditelja i pomagača kojim je obuhvaćeno više zajednica. Njega vodi voditelj Uskog kruga, a više Uskih krugova čini jednu Regiju koju vodi regionalni voditelj.

Voditelj Uskog kruga upućuje voditelje zajednica u njihove zadatke, snabdeva ih informacijama, kao i potrebnim materijalom, sve u cilju da voditelji svoje zadatke dobro i nesmetano obavljaju. Uski krug održava Sat Uskog kruga svake tri nedelje na koji dolaze svi voditelji zajednica i ostali pomagači. Tom prilikom se razgovara o svim aktivnim zadacima, zajednički se prima snaga i duhovno se povezuje sa aktuelnim događajima u Krugu prijatelja. U Uskom Krugu, voditelji i pomagači zajednica dobijaju pozivnice za regionalna i nadregionalna radna Zasedanja (zasedanja za voditelje i ostale pomoćnike koja se održavaju u Nemačkoj i Hrvatskoj). Ova zasedanja se posećuju da bi se dobilo snage za svoje zadatke i radi upoznavanja sa najaktuelnijim događajima. Sam Uski krug ima svoje pomagače: voditelje adresa prijatelja, tehničar i savetnik za info centar, fotografi i snimatelji. Ostali pomagači su: kontrolor blagajne Uskog kruga, koordinator za MWF, čuvar knjiga, čuvar video materijala, voditelj za tehniku.

Uvodni Sat se održava radi upoznavanja ljudi sa delovanjem Kruga prijatelja.

Na početku voditelj prvo pozdravi tražitelje pomoći, predstavi se i kaže koliko dugo je u učenju. Zatim, zamoli prisutne da sednu kako treba, u otvoreni telesni stav i da ne misle ni o čemu, već da slušaju predavanje i pokušaju osetiti šta se u njihovom telu događa. Na Uvodu se tražitelji pomoći upoznaju sa životom i radom Bruna Groeninga, sa postojanjem životne snage (*Heilstrom*), sa tehnikom nameštanja (*Einstellen*) i sa pojavom regulacija, odnosno čišćenja organizma (*Regelungen*).

Po završetku predavanja pušta se muzika, nakon koje se prisutni pitaju da li su nešto osetili. Već tokom ovog prvog susreta sa učenjem, neko može osećati *Heilstrom*, kao i *Regelungen*. Na Uvodu prisutni se odlučuju da li će nastaviti sa posećivanjem Satova zajednice. Na kraju se, onima koji žele, ponudi da ispune formular sa svojim podacima. Novi prijatelji ovom prilikom dobijaju uvodnu knjigu, uz CD i sliku Bruna Groeninga, kao i raspored održavanja Satova zajednice.

Sat zajednice

Prijatelji se sastaju jednom na svake tri nedelje na *Satu zajednice*. Svaka zajednica ima svog voditelja i svoj termin. Među voditeljima zajednica u Beogradu je pet žena i dva muškarca. Na samom početku, sastanci su se odvijali u stanu jednog od prijatelja, da bi se kasnije iznajmljivali prostori za tu svrhu. Trenutno se ovi sastanci odvijaju u prostoru na Terazijama. Naspram dvadesetak drvenih stolica i nekoliko klupa, stoji veliki sto na kome je postavljen CD-plejer i materijal koji će voditelj koristiti u toku Sata, a iznad kog je okačena slika Bruna Groeninga (Sl. 1). Na sto se takođe stavlja cveće i pali se sveća, čija je funkcija pročišćenje prostora i upijanje negativne energije. Na još dva manja stola postavljene su kutije za dobrovoljni prilog, spisak na koji se upisuju prisutni i knjige i CD-ovi koje prijatelji mogu da uzmu uz prilog, u skladu sa mogućnostima.

Sat zajednice traje između dva i tri sata, a svrha i ciljevi održavanja su sledeći:

- ojačati poverenje i veru u božiju snagu;
- omogućiti prijateljima da nesmetano prime *Heilstrom* kako bi mogli dobiti isceljenje i pomoć;
- prenositi učenje Bruna Groeninga, deo po deo, kako bi se ono u svakodnevnom životu moglo primenjivati;
- približiti prijateljima život i delovanje Bruna Groeninga;
- obavestavati o aktuelnim aktivnostima u Krugu prijatelja (predstojeća Zasedanja, putovanja u inostranstvo, planinarenja i dr.).

Sat zajednice ne sme da bude ceremonija, već uvek treba da ostane „živahan“. Tok Sata podrazumeva određene tačke kojih se treba pridržavati, ali to ne treba shvatiti kao dogmu. Obavezno je isključiti mobilne telefone. Pre početka, prijatelji upisuju svoje prisustvo na spisak, dok ih voditeljka obavestava o eventualnim aktivnostima vezanim za Krug. Prijatelji treba da zauzmu mesta tako da ne ostaje prazno mesto između njih, što se objašnjava kao potrebno za dobar protok energije. Nakon ovih tehničkih informacija, sledi pevanje pesme – svaki član dobije note sa tekstem pesme, a jedan od njih ustane da peva ispred svih. Ove pesme, kao i kompozicije uz koje se radi *Einstellen*, pisane su i komponovane unutar Kruga. Voditelj može odlučiti da, pre pevanja pesme, prvo pozove sve prijatelje u mir – napolju se ostavljaju sve brige, predaju se sve negativne misli itd. Tokom svog terenskog rada posetila sam šest zajednica, a samo na jednoj sam primetila ovu praksu iako protokol vođenja Sata koji sam dobila od regionalne voditeljke navodi da je taj pozdrav zapravo uvek prvi korak. Nakon pevanja pesme jedan od prijatelja izlazi ispred svih i čita stihove druge pesme, po izboru voditelja. Kroz ove pesme, kako objašnjavaju,

„otvara se srce i tada može puno dobrog teći.“ Zatim, uz kompoziciju koja se pušta sa CD-a, a koja treba da pomogne u procesu očišćenja, sledi nameštanje. Svi treba da sednu u, ranije opisan, otvoren telesni stav koji, inače, mora biti zadržan tokom celog Sata. Svima se nalaže da uđu u mir, zaboravljajući sve oko sebe i odvajajući se od svega negativnog – misli, emocija, iskustava, te da to negativno predaju, kao i sve svoje želje, potrebe i dileme. Ulaskom u mir opažaju se telesne reakcije. I voditelj, koji sam sedi naspram svih, je namešten i, s vremena na vreme, otvara oči i posmatra da li se kod nekog od prisutnih javljaju neke manifestacije. Redom dižu ruku oni koji primaju *Heilstrom*. „Ovo nas uvodi polako u mir i tada lakše pratimo predavanje i lako primamo dobro“. Voditelj zajednice počinje Sat sa temom koju je izabrao. „Predavanje mora biti iznad svih religija i ograničeno samo na učenje Bruna Groeninga.“ Učenje voditelj najbolje objasni sopstvenim iskustvom i doživljajem. Tako, neke od tema koje sam bila u prilici da čujem bile su: voleti sebe, uzimanje „zdravo za gotovo“, slobodna volja itd. Za svako polugodište iz Nemačke se dobija po jedan govor Bruna Groeninga koji se čita na Satu zajednice i to samo po jedan ili dva dela, a zatim se pročitani sadržaj objasni kroz iskustvo voditelja. Potom jedan od prijatelja izlazi da pročita izveštaj o isceljenju iz „Poučnih pisama“, a voditelj, takođe poziva da izađu i svoje iskustvo ispričaju oni koji su doživeli neku pomoć ili isceljenje. Dok govori o svom iskustvu, prijatelj drži ruke ispred sebe, savijene u laktovima, sa dlanovima okrenutim na gore, kako bi se ostao povezan sa strujom. Na kraju Sata radi se zajednički *Einstellen* i molbe. Ovo nameštanje radi se bez muzike, a voditelj stoji naspram prisutnih, redom izgovarajući molbu. Ova molba ima određenu formu samo u smislu redosleda, ali propisan tekst ne postoji. Kreće se od nivoa pojedinca i, na prvom mestu, moli se za samog sebe, za red u telu, snagu i spoznaju i potpuni duhovni mir. Potom, moli se za potpuno razumevanje u porodici, za bližnje i prijatelje i kolege; za lakoću u svakoj životnoj situaciji, za prave misli i prave reči, zaštitu i vodstvo u odlukama i poslovima; za red u finansijama i oslobođenje od materijalnih briga. Potom se pominje Krug prijatelja i ljudi koji ga vode na svetskom i lokalnom nivou, moli se za dobrovoljne priloge, za stolove sa knjigama. Izgovara se i molba za mir na Kosovu, red u državi. Ukoliko predstoji neki bitan događaj za državu (u ovom slučaju su to bili izbori) i za to se zamoli. Dalje se moli za čitav svet, mir i ljubav; za planetu Zemlju, za našu atmosferu i floru i faunu. Na kraju ove molbe, voditelj pita svakog prijatelja za šta želi da svi zamole i tom prilikom prijatelji izgovaraju imena ili traže pomoć u vezi sa određenom situacijom.

Nakon molbe, ponovo se pušta neka kompozicija uz koju se radi zajednički *Einstellen*, a po završetku voditelj pita prisutne da li su nešto osetili. Na kraju ih pozdravi i zamoli za dobrovoljni prilog koji treba da daju iz srca, a ne iz obaveze.

Iskustva i praksa prijatelja

Krug prijatelja u Beogradu broji 205 pristalica koji su podeljeni u šest zajednica za odrasle i jednu Omladinsku zajednicu. Svaki prijatelj pripada jednoj zajednici, ali mu to ne ograničava mogućnost prisustvovanja Satovima zajednica koje nisu njegove.

Najveći broj ispitanika za postojanje Kruga saznali su preko svojih prijatelja i rodbine koji su već bili u učenju, zatim, preko letaka ili medija (internet, štampa, emisije). Svi ispitani prijatelji po rođenju pripadaju pravoslavnoj ili katoličkoj veroispovesti, ali, kako većina ističe, samo po tradiciji i više su okrenuti običajima nego veri – proslavljaju praznike i slave i retko, ako ikad, odlaze u crkvu. Pre ulaska u učenje, uglavnom su se deklarirali kao agnosticici ili ateisti, a manjina kao verujući. Ipak, kako god se deklarirali, većini pojam duhovnosti nije bio stran, te su bili zainteresovani za različita alternativna učenja i metode, bilo iz znatiželje ili potrebe. Neko je puno čitao o budizmu, neko se, pak, probao u reikiju i transcendentalnoj meditaciji, zanimala ih je astrologija, bioenergija i dr. Sa druge strane, nekoliko njih se nikada nije bavilo sopstvenom duhovnošću, niti pitanjima Boga koja su im delovala suviše apstraktno.

Iako se radi o isceliteljskom pokretu, otprilike polovina ispitanih je otišla na informativno predavanje ili na Uvod iz radoznalosti; postojanje određenih zdravstvenih stanja nije bio glavni razlog za dolazak, pošto nisu očekivali da će im se išta dogoditi; drugu polovinu na dolazak su podstakli postojeći zdravstveni ili, uopšte, životni problemi. Većina ispitanika svedoči da su, već prilikom Uvoda, osetili *Heilstrom* različitog intenziteta, a koji se manifestovao kroz trnce u rukama i nogama, zatim u vidu strujanja ili topline. Vremenom, tokom posećivanja Satova zajednice i redovnim nameštanjem, doživljaj *Heilstroma* dobija na intenzitetu, što, ipak, ne znači da će se uvek osetiti, niti da će se osetiti na isti način. Neki od ispitanika doživljavaju svetlosne senzacije, osećaj vibriranja, a kod nekolicine se ovaj doživljaj manifestuje kroz trzavice. Jedna ispitanica ovakvu svoju manifestaciju tumači kao „energetsko čišćenje“. Takođe, svi svedoče o postojanju određenog mira koji ova energija donosi sa sobom. Ovaj fizički osećaj i sa njim povezan osećaj smirenosti većina navodi kao prvi razlog zbog kog su odlučili da ostanu u Krugu. Nekolicina ispitanika čekala je neko određeno vreme pre nego što su osetili *Heilstrom* prvi put. Ono zbog čega su ostali uporni bio je pomenuti osećaj smirenosti i mira tokom i nakon Satova, kao i osećaj da se nalaze među prijateljima. Sa druge strane, dve ispitanice uopšte nisu imale pozitivan stav pri prvom kontaktu sa Krugom, već im je odbojna bila, između ostalog, činjenica da moraju da sede na određen način.

Posećivanjem Satova zajednice i kroz *Einstellen*, prijatelji dobijaju snagu za isceljenja i preokret u životu. Iako učenje nalaže redovni *Einstel-*

len, u 9:00 sati ujutru i 21:00 sat uveče, ne nameštaju se svi prijatelji u naznačeno vreme. Iako svesni da se treba redovno nameštati, zbog svakodnevnih obaveza oni to nisu uvek u prilici da urade, pa se nameštaju po potrebi i kad god imaju vremena. Prema svedočenjima, u slučajevima kada se stvori potreba, bilo da se radi o zdravstvenim problemima ili kakvoj drugoj životnoj situaciji, za koju se nameste, pomoć ne izostaje. Tako se više njih namešta pred polazak na posao, za božiji red na radnom mestu; nameštaju se pred polazak na put, bilo da putuju oni ili neko njima blizak. Životne probleme na koje nailaze svi ispitanici kroz *Einstellen* predaju Groeningu i rešenje im dođe – neki prime određenu misao, neki pak svedoče da odgovor dobiju u vidu slike ili osećaja. Što se duže nameštaju i primaju isceljujuću struju rešenja se javljaju sve jasnije i brže. Ne mora obavezno da postoji problem da bi se zamolilo za pomoć. Tako jedna ispitanica redovno zamoli za redovnost gradskog saobraćaja, ne bi li što manje vremena potrošila u prevozu. Ispitanici se nameštaju i preventivno, za zaštitu, da do problema uopšte ne bi došlo.

Po potrebi, svi oni koriste Groeningovu sliku ispred koje se nameštaju ili koju prislone na deo tela sa kojim u određenom trenutku imaju problem. Jedna ispitanica svedoči da je imala veliki mladež na licu, pored uha koji je smatrala izuzetno ružnim. Ipak, kako sama kaže, nije bila željna da gubi vreme sa lekarima i bolnicama samo zbog estetike. Tako je jedno veče legla tom stranom lica na sliku i da bi, tokom nekoliko narednih dana, prilikom tuširanja, taj mladež počeo da otpada malo po malo, sve dok potpuno nije nestao. Neki sliku nose uvek sa sobom, pa i zakačenu na neki odevni predmet, do kože, nezavisno od toga da li osećaju teškoće bilo koje vrste, a u svrhu zaštite.

Još jedan način na koji prijatelji dolaze do pomoći je takozvani „lanac“. Lanac podrazumeva uključenje više prijatelja koji se nameštaju i mole za stvar koja je od važnosti onome ko za lanac zamoli. Prijatelji se pozivaju u lanac SMS porukama sa tekstem: „Molim *Einstellen* lanac za...“, pa se navodi ime i, ako se poseduje, prezime osobe kojoj je pomoć potrebna. Na kraju poruke obavezno stoji „Hvala.“ Ova molba se šalje prijatelju od koga lanac počinje, a koji je dalje širi po unapred određenom rasporedu. U momentu kada mu stigne poruka, prijatelj je prvo prosledi dalje, te se, gde god se u tom trenutku nalazio, za dotičnu osobu namesti, da sve bude onako kako je najbolje za nju, pritom ne morajući da tu osobu poznaje niti da zna za šta se moli. Lanac nije geografski ograničen proces, te se može desiti da molba iz Srbije stigne u druge države. Ovo se praktikuje kada predstoje ili ako su u toku situacije u životu pojedinca koje su od suštinskog značaja, a za koje smatra da treba više snage nego što on sam može da skupi. Lanac je, tako, jedna ispitanica pokrenula kada je pratila kćerku na porodaj. Dakle, lanac se poziva u prelomnim trenucima u životu.

Promene na zdravstvenom planu – fizičkom i psihičkom, iskusili su svi ispitanici, u manjoj ili većoj meri. Dva ispitanika još uvek nisu dobila potpuno isceljenje, ali im se zdravstveno stanje osetno poboljšalo. Veruju da će, uz redovno nameštanje i predavanje, potpuno ozdraviti. Pored isceljenja na fizičkom planu, svi ispitanici svedoče i o promenama psihičke prirode. Psihički problemi mogli su prouzrokovati određene zdravstvene smetnje, ali su, isto tako, zdravstvenim problemima mogli biti uzrokovani. Probleme koji su im uticali na svakodnevno funkcionisanje, kroz primenu ovog učenja, prijatelji uspevaju da otklone.

Bilo da su doživeli neko isceljenje ili ne, svi ispitanici mogu da naprave jasnu razliku između svog života pre i po ulasku u učenje. Na prvom mestu ističu da su, mnogo smireniji nego ranije, strpljiviji, nemaju straha koji ih je ranije znao blokirati i na život gledaju drugačije. Zanimljivo je i kako prijatelji govore o svojim iskustvima. U svojim iskazima oni uvek koriste termin „smeti“ (*Dürfen*) – „smeo sam dobiti isceljenje/pomoć“. Ovaj termin se, kako kažu, koristi da bi se stalo na put ljudskom egu, zbog koga čovek može neki uspeh pripisati sam sebi i sopstvenom delovanju. Međutim, u našem jeziku ova reč ima dvostruko značenje. Sa jedne strane, znači „imati dopuštenje/pravo“, koje nam neko daje. Sa druge strane, „smeti“ znači upravo ono što se pokušava izbeći – usuditi se (sam), u smislu da pojedinac sam sebi određuje delovanje, a ne da to radi druga strana ili viša sila.

Na osnovu navedenih podataka, jasan je uticaj ovog učenja u životima pristalica. Praksu i učenje Kruga, ovi ljudi su, u velikoj meri, inkorporirali u svoje živote i u skladu sa time žive i ponašaju se. U potrazi za nekim kvalitetnijim načinom življenja, bili su otvoreni novim saznanjima. Međutim, kako smo videli, priklanjanje ovom učenju nije bilo bezuslovno i „naslepo“. Postoji nekoliko razloga zbog kojih su ispitanici bili pozitivno nastrojeni ka primanju ovog učenja. Na prvom mestu, ističe se postojanje neposrednog fizičkog osećaja Hailstroma, kao i mir koji bi osetili uvek nakon Satova. *Uverenje* u ovo učenje, glavni je razlog njihovog preobraćenja. Jednostavnost i jasnoća učenja, kao i upotrebljivost prakse u svakodnevnim aktivnostima, još jedan su faktor zadržavanja u Krugu. Pored ovoga, nekolicini je razlog za poverenje u Krug bila činjenica da se sve aktivnosti odvijaju na dobrovoljnoj bazi, te što od učenja niko materijalno ne profitira. Otvorenost organizacije i sloboda izbora vezana za napuštanje Kruga, još jedan su razlog za poverenje i otvaranje ka učenju. Dakle, prihvatanje i saživljavanje sa učenjem Kruga prijatelja predstavljalo je *proces* koji je kod nekih ispitanika trajao duži vremenski period, a kod nekih kraći, u zavisnosti od stepena psiho-fizičkih senzacija koje su pratile upoznavanje sa učenjem. Posledice preobraćenja su, prema svedočenjima svih ispitanika, višestruke. Svi su istakli da im je život u potpunosti promenjen. Priča o principu funkcionisanja misli svim ispitanicima je promenila pogled na svet, način razmišljanja, ponašanja i odnosa prema

situacijama i drugim ljudima. Naučili su kako da se izборе sa negativnim i kako da na to ne troše svoju snagu, a što je ranije bio slučaj. Baš ovde, ispitanici su našli odgovore na svoje probleme i, kako tvrde, na ovo učenje se oslanjaju u svim važnim ili teškim trenucima života. Svi su ranije živeli neki drugačiji život, u manjoj ili većoj meri funkcionalan i „tražili su se“ na različite načine, bilo kroz materijalno i svetovno, bilo kroz matičnu veru ili, u većini slučajeva, kroz istraživanje alternativnih duhovnih koncepata i metoda. Ipak, kako svedoče, tek su u Krugu otkrili mir, sigurnost, lakoću i snagu za svakodnevno življenje i suočavanje sa svim izazovima, a što im nikada ranije tokom života nije polazilo za rukom. Kod ispitanika mlađih od 30 godina, ovo učenje utiče i na sam proces odrastanja i sazrevanja. Svi su podstaknuti da budu bolji ljudi i da konstantno, kroz ovo učenje, rade na sebi. Iako se nekima životne okolnosti nisu promenile, oni svedoče da se promenio njihov odnos prema tim okolnostima. Neki i dalje imaju problema u porodici ili na poslu, ali, kako tvrde, potpuno drugačije pristupaju tim problemima. Takođe, veruju da sve što im se dešava zaista treba da im se desi i da je za njihovo najveće dobro, što njihovim životima daje jednu dimenziju sigurnosti. Kako, takođe, većina svedoči, radoznalost ih je povukla ka Krugu prijatelja, ali verujem da čovek koji ne traži odgovore i rešenja nema ni ovakvu vrstu radoznalosti. A jasno je – takav čovek ne postoji.

Informanti svedoče o praktikovanju nameštanja u svakodnevnom životu – pred polazak na posao ili na put, pred ispite ili važne poslovne odluke, pa čak i slučajevima koji bi nam se učinili banalnim – kao što je, na primer, kvar nekog uređaja u domaćinstvu ili teškoća u pronalaženju određenog predmeta. Ovakva praksa upućuje na jasnu ulogu koju ovo učenje vrši u životima ispitanika – smatraju da im je život olakšan na svim poljima. Svakodnevno posezanje za ovom praksom govori u prilog potpunom prihvatanju učenja. Ovde je nepoznat koncept zabrane zaludnog obraćanja Bogu, već je *Heilstrom* energija koja se poima kao zaista sveprisutna i pomoću koje se sve u životu može rešiti (pa i problem sa zaključavanjem vrata).

Religioznost ili duhovnost?

Kao što je u uvodu napomenuto, u učenju i praksi Kruga prijatelja nailazi se na neke elemente suštinski slične onima koje srećemo u hrišćanstvu. Ovo nije ništa čudno, s obzirom na to da je sam Groening potekao iz hrišćanske sredine, tačnije, iz porodice katoličkih vernika, te su mu koncepti vere od detinjstva bili bliski. Pored pojma Boga koji je „najveći iscelitelj“ i suštinsko dobro, zajednička molba na kraju svakog Sata zajednice, kao i tehnika nameštanja, odnosno, *Einstellen*, u praksi su slične molitvi. Dalje, predstava Bruna Groeninga može odgovarati slici jednog hrišćan-

skog sveca, s obzirom na to da se tokom molbi njemu obraćaju kao posredniku ka Bogu. Takođe, slike sa njegovim likom koje se koriste, bilo individualno bilo na Satovima, imaju funkciju jedne ikone.

Zbog navedenih sličnosti zanimalo me je zašto su se ispitanici priklonili baš ovom učenju, s obzirom na to da im matična religija, bilo pravoslavna bilo katolička, pruža gotovo iste koncepte. Zanimalo me je da li oni vide neke razlike između ovog i hrišćanskog učenja i, ako vide – koje su. Međutim, pre nego što se posvetim obrazlaganju shvatanja ispitanika, neophodno je da navedem još jedan segment istraživanja koji me je dodatno motivisao da otkrijem razlike u shvatanju i prihvatanju, sa jedne strane, učenja Kruga i, sa druge strane, pojmova religije, religijskog i duhovnog.

Naime, u nekoliko slučajeva bila sam zamoljena da svojim ispitanicima objasnim u čemu se sastoji suština mog rada. Kada bih im rekla da je moj zadatak predstavljanje jednog novog religijskog pokreta i njegovog uticaja na svakodnevni život svojih pripadnika, nekolicini ispitanika skrenuo je pažnju upravo termin „religijski“. Naime, oni ne doživljavaju učenje Kruga kao religiju niti kao religioznost, već im je bliži termin „duhovnost“. Takođe, nekima je izgledalo da uporno pokušavam da, nečemu što oni ne shvataju kao religijsko, „nalepim etiketu“ koja mu ne pripada. Kao argument navođen je neposredan fizički osećaj i uticaj *Heilstroma*, kao i to da je u Nemačkoj izmereno da slika emituje određeno zračenje. Takođe se navodi da su sva isceljenja medicinski dokumentovana i dokaziva. Pored svega, navode se i dostignuća kvantne fizike koja danas može da izmeri snagu misli i još nekih vrsta energije koje ranije nije bilo moguće izmeriti.

Međutim, tvrdnje jednog pravoslavnog monaha da oseća i živi Boga svakodnevno, ne čini hrišćanstvo ništa manje religijom. Tvrdnja da neko oseća božansku struju koja mu pomaže u svakodnevnom životu, još uvek ne može jedno duhovno učenje postaviti na nivo egzaktnosti i ukinuti element vere koji se, pritom, navodi kao neophodan da bi ovo učenje bilo efikasno. Takođe, još jedan nedvosmisleno religijski element srećemo u priči o Brunu Groeningu, a to je, kako smo ranije u radu mogli videti, tvrdnja o *višem poslanju* ovog čoveka. Postojanje Boga ili, u ovom slučaju, *Heilstroma*, do daljeg mora ostati pod okriljem religijskih/duhovnih doživljaja, dokle god naučni instrumentarijum ne evoluirá toliko da može da detektuje i izmeri navedene pojmove.

Ipak, kada stavimo po strani tvrdnje o egzaktnosti i dokazivoj efikasnosti ovog učenja, pažnju privlači reakcija ispitanika na pojam „religioznog“, te ću, u daljem tekstu, nastojati da dokučim razloge ovakve reakcije.

Dakle, pored sličnosti sa nekim hrišćanskim elementima i pojmovima, neodobravajuća reakcija nekih ispitanika na pojam „religijskog“ u kontekstu proučavanja Kruga prijatelja navela me je da saznam šta je to u religijskom toliko neodgovarajuće i šta to postoji u ovom učenju, a da ne postoji drugde, tačnije, u hrišćanstvu? Moram, pri tom, istaći da se u učenju Kruga

ne govori ništa negativno ni o kojoj postojećoj religiji i prijatelji, na globalnom nivou, mogu pripadati i pripadaju različitim svetskim religijama. Nekoliko mojih ispitanika koji se deklariraju kao vernici, ne vide nikakvu razliku između pravoslavlja i ovog učenja – njima su ova dva koncepta kompatibilna. Kao jedinu razliku oni navode fizički osećaj energije, ali koju sada mogu osetiti i u crkvi.

Međutim, većina ispitanika, koji su se ranije deklarirali kao agnosticima i ateistima, ali i oni koji su „pali u veri“ imali su šta da kažu po pitanju razlika između Kruga i hrišćanstva, odnosno, Crkve. Tvrde da je postojeće hrišćanstvo dosta kanonizovano i dogmatizovano, te je izgubilo izvorni oblik učenja. Nasuprot hrišćanstvu, ovo učenje im je praktično, jer čovek ima priliku da se sam uveri u njegovu delotvornost. Neki ispitanici Crkvu doživljavaju kao političku organizaciju, dok u učenju Kruga prijatelja tvrde da osećaju energiju koju nisu osetili nikada ranije. Po mišljenju jednog ispitanika, Crkva nema ništa da da verniku koji u nju dođe, jer nema kontakta između vernika, sveštenika i Boga – oni ne komuniciraju. Drugi ispitanici imaju odbojnost prema sveštenicima, za koje smatraju da su zainteresovani samo za novac. Ističu da je Krug prijatelja zajednica u kojoj niko ništa ne traži i svi su prijatelji i ističu da Satovima zajednice provode više vremena nego što bi provodili u crkvi tokom službe. Jedan ispitanik smatra da je učenje Kruga „čistije, zdravije, jasnije mozgu“, dok je druga ispitanica mišljenja da crkva više zastrašuje nego što podstiče pojedince da budu bolji ljudi, potenciranjem straha od božijeg gneva i kazne za greh, dok se u Krugu priča samo o ljubavi, te da ne postoji teret krivice koji smatra da je svojstven hrišćanstvu: „Ovde Bog ne kažnjava; ovde ne postoji bogobojažljivost, ovde sve ide kroz doživljaj ljubavi kroz Boga.“ Još je važno istaći da se u ovom učenju pravi jasna razlika između *molbe* koju praktikuju prijatelji i *molitve* u religijskom smislu. Uputiti molbu za njih znači uspostaviti vezu, komunicirati, a ne prositi ili preklinjati.

Iz navedenog daje se zaključiti da ispitanici imaju jasan stav prema Crkvi kao instituciji vere. Dogmatizovanost, komplikovanost, mešanje u politiku, osećaj odvojenosti i udaljenosti, kao i sumnja u moral sveštenih lica, razlozi su zbog kojih ljudi mogu nepovoljno gledati na Crkvu. Gajenje straha, bogobojažljivost i pojmovi greha i kazne uticali su na njihovo poimanje hrišćanskog učenja. Sa druge strane, ovi ljudi su se priklonili učenju koje se ističe kao praktično, jednostavno i čiji se efekti mogu neposredno fizički osetiti. Ipak, ovde neophodan element jeste upravo vera, jer bez nje učenje ne bi imalo efekta. Međutim, ovde veru podupire još nešto. Naime, u ovom učenju nema dogmi, nema neupitnih istina u koje se *mora* verovati. Vera ovde počiva na *uverenju*, odnosno, svaki ispitanik svedoči o nekom neposrednom osećaju, fizičkom ili psihičkom, zbog kog je ostao u Krugu. Kako smo videli, mnogi su odmah na početku osetili različite manifestacije primajući *Heilstrom*, ali oni koji

dugo vremena nisu osećali ništa, sa sobom bi, sa Sata, uvek poneli jedan osećaj mira i sigurnosti kakav nisu osećali ranije. Ovakav jedan psihološki utisak dovoljan je za istrajnost u veri da tu ipak *ima nešto*. Možemo primetiti da postoji tendencija ka potrebi za dokazima postojanja nečeg izvan nas samih čemu se treba predati radi opšteg boljitka pojedinca.

Vratimo se, sada, na problem toga zašto ne – religijsko, a da – duhovno. Kako se međusobno razlikuju pojmovi „duhovnost“ i „religioznost“? Gde se razilaze shvatanja ovih pojmova, a gde se preklapaju? Da li je religija organizovana duhovnost ili je duhovnost lična religija? U literaturi često nailazimo na paralelnu upotrebu ova dva pojma, među kojima se ne pravi razlika, što stvara dojam da se radi o sinonimima. Međutim, ovi pojmovi, iako povezani, međusobno se razlikuju. Ipak, kako su i duhovnost i religioznost kompleksni i višedimenzionalni fenomeni, svako definisanje može se pokazati kao isuviše usko, kao i suviše široko. Do sada u nauci postoji vrlo malo konkretnih konceptualizacija odnosa ovih pojmova (Hill 2000, 52). Oba koncepta konotiraju verovanje u neku vrstu *višeg principa*; oba, takođe, impliciraju želju za povezivanjem sa ovim višim principom. Konačno, oba ova pojma pretpostavljaju interes za rituale, prakse i moralno ponašanje, a kojima se ova vrsta povezanosti neguje na svakodnevnom nivou (Fuller 2001, 5).

Jedan od razloga za relativnu odbojnost prema pojmu religijskog, a u kontekstu učenja Kruga prijatelja, mogu osvetliti prethodno navedeni stavovi o Crkvi kao religijskoj instituciji. Kada se pomene „religijsko“ ili „religioznost“ primećena je tendencija ka povezivanju ovih pojmova sa institucionalizovanim religijom prema kojoj, kako smo iz prethodnog izlaganja mogli ustanoviti, ispitanici nemaju povoljan odnos. Tako se religioznost povezuje sa dogmom, organizacijom i tradicionalnim praksama koje ne moraju imati mnogo veze sa duhovnošću. Mnogi od nas su navikli da misle o duhovnosti gotovo isključivo u kontekstu organizovanih religija iako mnogi nemaju ili ne osećaju povezanost sa njima. Ipak, mnogi ljudi tvrde da su religiozni, odnosno, duhovno orijentisani na individualnom nivou. Razmatranje duhovnosti mora izaći daleko izvan okvira tradicionalnih crkava (isto, 1). Odsustvo religioznosti ne podrazumeva istovremeno nepostojanje interesa za duhovnost. Za duhovnost se, u prošlosti, smatralo da predstavlja živuće, emocionalno jezgro religije, a za one koji su bili *veoma* religiozni govorilo bi se da su duhovni. Danas, oni koji tvrde da *nisu posebno* religiozni, tvrde za sebe da jesu duhovno nastrojeni (Tacey 2004, 30). Tokom šezdesetih godina menja se razumevanje duhovnosti i raste shvatanje da su duhovnost i religioznost dve različite stvari i da, čak, mogu ići u suprotnim pravcima. Mnogi, pa čak i oni koji jesu religijski aktivni, inspiraciju za svoju duhovnost sve više traže i nalaze izvan matične religije, u širokom spektru mogućnosti (Wuthnow 2003, 102).

Duhovnost, zato, ovde shvatam kao jedan ljudski potencijal i jednu od osnovnih potreba čoveka koja, pri tom može, a ne mora biti izgrađena na

postulatima zvaničnih, organizovanih religija. Ovako, pojam duhovnosti postaje znatno širi od religioznosti, jer potiče iz individualnih potreba za snalaženjem u svetu i individualnih stremljenja ka ostvarenju ličnosti. Religija može uticati na ostvarenje duhovnih potencijala, pa se tako monasi u različitim religijama shvataju kao *produhovljeni* ljudi koji žive i doživljavaju svoju veru na svakodnevnom nivou. O duhovnosti kao jednom ljudskom potencijalu govore i neki autori koji raspravljaju o postojanju koncepta *duhovne inteligencije*. Zohar i Maršal pod duhovnom inteligencijom podrazumevaju onu vrstu inteligencije pomoću koje opažamo i rešavamo probleme smisla i vrednosti, inteligenciju koja pomaže da svoje živote i delatnosti smestimo u širi, bogatiji značenjski kontekst, te pomoću koje smo u stanju da procenimo da je neki tok delovanja i neki životni put smisleniji od nekog drugačijeg (Zohar and Marshall 2000, 3).

Tvrđnje ispitanika jasno ukazuju na poimanje koncepta religioznosti koje je usko vezano za asocijacije sa zvaničnom religijom, njenom organizacijom i hijerarhijom. Tako je ovaj pojam znatno sužen i ograničen, dok se duhovnost shvata kao nešto što je vezano za individuu i iz nje potiče. Ljudi danas mogu slobodno kombinovati tradicionalne i netradicionalne elemente u svojoj duhovnoj praksi (Fuller 2001, 2). Za mnoge se, tako, duhovnost odnosi na individualne težnje ka traženju smisla u životu, a koje mogu podrazumevati osećaj povezanosti sa transcendentnim izvan institucionalnih okvira. Religioznost, sa druge strane, odnosi se na aspekte vere i ponašanja, uključujući tu i duhovnost, ali koji su povezani sa svetim i natprirodnim unutar religijske zajednice ili tradicije (Williams and Sternthal 2007; Koenig 2004).

Zaključak

U ovom radu pokušala sam ostvariti tri cilja koji su, tokom istraživanja, spontano proisticali jedan iz drugog.

Želela sam, prvo, da predstavim jedan novi/alternativni duhovni pokret – Krug prijatelja Bruna Groeninga, koji još uvek nije poznat domaćoj naučnoj javnosti. U istraživanju sam pošla od proučavanja uloge koju Krug prijatelja ima u životima svojih sledbenika, a koja je, sudeći po rezultatima terenskog rada, više nego pozitivna. Okretanje ka novim i alternativnim konceptima u religiji predstavlja jedan način dolaženja do odgovora na važna životna pitanja, zadovoljenja potrebe za duhovnim izvan onoga što nudi institucionalizovana religija i otkrivanja višeg smisla življenja. Takođe, radi što boljeg razumevanja postojećeg stanja u samoj zajednici, njihovim pravilima i učenjima, pokušala sam da što detaljnije prikazem atmosferu koja vlada za vreme održavanja njihovih sastanaka – Satova

zajednice. Napravljen je kratak istorijski pregled nastanka kruga prijatelja, kako u svetu, odnosno u Nemačkoj, kao zemlji njegovog nastanka, tako i kod nas. Takođe, istaknuti su najvažniji događaji iz života osnivača kruga, Bruna Groeninga, kao i društveno-istorijske okolnosti posleratne Nemačke, u vreme kada se Groening predstavio javnosti. Bez obzira na činjenicu da je u životima većine mojih ispitanika, Krug prijatelja dominantan duhovni koncept, uočljiva je jedna vrsta sinkretizma sa elementima njihove matične religije, tj. hrišćanstvom, kao i sa elementima „prikupljenim usput“, kroz različite alternativne koncepte, a tokom njihovog individualnog stremljenja ka duhovnom. Nastojala sam i da otkrijem zašto su se oni odlučili da pridu i ostanu baš u ovom učenju, a podaci su pokazali jasne razloge: na prvom mestu se ističe neposredan fizički osećaj, jednostavnost prakse, nepostojanje dogme niti bilo kakve „komplikovane filozofije“, kao i osećaj da se nalaze među prijateljima. Verujem da je, nakon svega navedenog, moj prvi cilj ispunjen u potpunosti.

Istraživanje razloga zbog kojih su se ispitanici priklonili baš ovom učenju, odvelo me je korak dalje, ka otkrivanju – zašto ne nešto drugo? Kao referentna tačka u ovom segmentu istraživanja uzeto je hrišćansko učenje i to iz dva razloga. Na prvom mestu, hrišćani – pravoslavci ili katolici, čine većinsku populaciju na našoj teritoriji i svi ispitanici, po rođenju i tradiciji, pripadaju jednoj ili drugoj veroispovesti. Drugi razlog je taj što se u učenju i praksi Kruga daju приметiti elementi suštinski slični onima koje srećemo u hrišćanstvu. Tako, pored pojma Boga, čije se postojanje prihvata kao činjenica, zajednička molba na kraju svakog Sata zajednice, kao i tehnika nameštanja u praksi su slične molitvi. Pored ovoga, prijatelji se u svojim molbama obraćaju Groeningu kao posredniku ka Bogu, što odgovara predstavi hrišćanskog sveca, dok slike sa njegovim likom koje se koriste na Satovima ili individualano, imaju funkciju jedne ikone. Ispostavilo se da i moji ispitanici vide navedene sličnosti, što me je motivisalo da otkrijem šta to onda ima u ovom učenju, a što ne dobijaju u svojoj matičnoj crkvi. Ovaj segment istraživanja pokazao se kao veoma plodonosan. Naime, na osnovu stavova ispitanika, dalo se slobodno zaključiti da Crkva kao institucija vere nema povoljan položaj ni značaj u životima ovih ljudi. Bilo da svojoj matičnoj religiji pripadaju samo po tradiciji ili se deklarišu kao vernici, svi su imali jasne stavove po pitanju organizovane religije, iz kojih se može izgraditi jedna kritika Crkve kao institucije i njenog delovanja u društvu. Kao negativni aspekti navođeni su: dogmatizovanost, komplikovanost, mešanje Crkve u politiku, osećaj odvojenosti i udaljenosti, kao i sumnja u moral sveštenih lica; gajenje straha od Boga i straha od greha i kazne. Ovakav skup podataka koji bi mogao biti dopunjen opsežnijim istraživanjem u budućnosti, sa jedne strane, može naučnicima osvetliti neke razloge okretanja od matične crkve ka alternativnim duhovnostima. Sa druge strane, ovi podaci mogu biti

korisni i samoj Crkvi ukoliko bi bilo primećeno da broj vernika opada. S obzirom na to da su, istraživanjem, otkriveni razlozi zašto ne nešto drugo, odnosno, u ovom kontekstu – zašto ne hrišćanska crkva, dostignut je i drugi cilj ovog rada.

Kako se istraživanje „u hodu” usložnjavalo i kako su nove problematike izlazile na videlo, na samom kraju sam se, podstaknuta reakcijama i shvatanjima ispitanika, okrenula pokušaju konceptualizovanja razlike između pojmova duhovnosti i religioznosti. U kontekstu ovog učenja, njima nije blizak pojam religioznosti, a upravo iz razloga što se religioznost poistovećuje sa kontekstom organizovane religije i njene prakse prema kojoj, kako smo videli, ispitanici nemaju povoljan stav. Oni svoju potrebu za verom definisahu pre kao duhovnu nego religijsku. Oslanjajući se na tumačenja nekih od autora koji su se bavili ovom tematikom, kao i na rezultate istraživanja, načinila sam pokušaj iznalaženja razlike između ova dva pojma, da bih, na kraju, ponudila definiciju duhovnosti kao ljudskog potencijala i kao jedne od osnovnih potreba čoveka, kojoj ljudi mogu stremiti u različitoj meri, a u cilju ostvarenja sopstva. Međutim, kako su oba ova pojma višeznačna i mogu značiti različite stvari različitim ljudima, u zavisnosti od konteksta, ovom problematikom se još treba baviti u budućnosti.

Literatura:

- Barker, Ajlin. 2004. *Novi religiozni pokreti*. Niš: Zograf.
- Chryssides, George D. 2000. *Defining the New Spirituality*. A paper presented at CESNUR.
- Fuller, Robert C. 2001. *Spiritual but not Religious*. New York: Oxford University Press.
- George, Michael. 2001. *Religious Pluralism and Relativism: Reconfiguring the Self*. A paper presented at the „Spiritual Supermarket“ Conference, London School of Economics.
- Hamilton, Malkom. 2003. *Sociologija religije*. Beograd: CLIO.
- Hill, Peter C. 2000. Conceptualizing Religion and Sirituality: Points of Commonality, Points of Departure. *Journal for the Theory of Social Behavior* 30 (1): 51- 77.
- Introvigne, Massimo. 2001. *The Future of Religion and the Future of New Religions*. CESNUR.
- Koenig, Harold G. 2004. Religion, Spirituality, and Medicine: Research Findings and Implications for Clinical Practice, *Southern Medical Journal* 97 (12): 1194- 1200.
- Melton, Gordon. 1999. *The Rise of the Study of New Religions*. A paper presented at CESNUR.

Radulovic, Lidija. 2007. *Okultizam ovde i sada: magija, religija i pomodni kultovi u Beogradu*. Beograd: Srpski genealoški centar.

Ramstedt, Martin. 2002. *Empowering the Self – The Authority of Transformative Experience & New Forms of Religiosity in Secularized Dutch Society (1)*. A paper presented at CESNUR.

Simonovic- Kuburic, Zorica i saradnici. *Dijalog i dogma*. Novi Sad: CEIR.

Sinani, Danijel. 2009. Možda si ti ona prava? Nove religije i Alternativni religijski koncepti. *Etnoantropološki problem* 4 (1): 163-182.

Tacey, David. 2004. *The Spirituality Revolution: The Emergence of Contemporary Spirituality*. New York: Brunner-Routledge.

Williams, David R. and Michelle J. Sternthal. 2007. Spirituality, religion and health: evidence and research directions. *The Medical Journal of Australia* 186 (10): 47-50.

Wuthnow, Robert. 2003. “The New Spiritual Freedom”. In *Cults and New Religious Movements*, ed. Lorne L. Dawson, 89-111. Oxford: Blackwell Publishing.

Zohar, Danah and Ian Marshall. 2000. *SQ: Spiritual Intelligence, the Ultimate Intelligence*. London: Bloomsbury.

Izvori:

Eich, Thomas. 2008. *Biografija Brune Gröninga*, Svezak 1, Krug prijatelja Bruna Gröninga.

Eich, Thomas. 2008. *Život Brune Gröninga za decu, omladinu i odrasle*, Krug prijatelja Bruna Gröninga.

Häusler, Grete. 2009. *Ovdje je istina o i oko Brune Gröninga*, Krug prijatelja Bruna Gröninga.

Kamp, Matthias. 2002. *Bruno Gröning. Revolucija u medicini*, Grete Häusler GmbH.

<http://www.bruno-groening.org>

Nevena Ristić

“The Bruno Groening circle of friends” – an anthropological analysis

In this paper I will present findings on a new spiritual movement – the Bruno Groening circle of friends, which is one of the biggest spiritual healing organizations in the world. Aside from the facts connected to Groening as a person and his activities, as well as the organizational structure of the Circle, the influence that the teachings of the circle has on the lives of its members as well as the issue of conversion have been explored. Aside from this, the relationship that the members have towards the official

church and the issue of differentiating between the concepts of religiousness and spirituality has been considered.

Key words: The Bruno Groening circle of friends, conversion, spirituality, religiousness